

Till: Regeringskansliet
(Miljödepartementet)
Epost: m.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
christoffer.sheats@regeringskansliet.se
emma.m.sjoberg@regeringskansliet.se
m.rattssekretariatet@regeringskansliet.se.

Datum: 2021.09.03

Ärendenummer: M2021/01600

Remissyttrande avseende promemorian ”Regeringsprövning av kalkstenstäcker i undantagsfall” (M2021/01600)

Svemin (Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige) är den nationella branschföreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett drygt 50-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav kalkstenstäcker i huvudsak är lokaliserade till södra Sverige (främst Gotland) och metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen.

Tillgång till cement är av stor betydelse för svensk gruvnäring. Gruvnäringen använder ca 10 procent av all cement i Sverige, framförallt till att säkra arbetsmiljöer i gruvor under jord, men också för att öka produktiviteten och möjligheten att på ett effektivt sätt ta ut mesta möjliga malm. Ett stopp i cementleveranserna skulle oundvikligen leda till kraftigt neddragen produktion i svenska underjordsgruvor med risk för följdverkningar i värdekedjan av så väl ekonomisk som arbetsmarknadsmässig karaktär.

Svemin välkomnar därför att regeringen vidtar åtgärder för att mildra uppkomna konsekvenser till följd av att Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, avvisade i beslut Cementas tillståndsansökan (mål nr M 1579-20) och undanröjde Nacka tingsrätts dom i de delar som innebar att bolaget fick tillstånd. Samtidigt påvisar det aktuella fallet stora strukturella brister i tillståndsprocessen som Svemin med flera under mycket lång tid gjort regeringen och myndigheter uppmärksam på.

Svemin vill särskilt påtala följande med anledning av rubricerad promemoria:

Tidsbegränsade tillstånd är inte lämpade

Den uppkomna situationen visar på vilka allvarliga konsekvenser som tidsbegränsade tillstånd kan leda till. Det är tydligt att tidsbegränsade tillstånd är synnerligen dåligt lämpade för industrin, och i synnerhet för kapitalintensiva och platsbundna verksamheter. Om Cementa (bolaget) hade haft ett icke tidsbegränsat tillstånd skulle åtminstone kvarvarande volymer, enligt det befintliga tillståndet, kunna brytas ut och bolaget hade även haft möjlighet att leda bort grundvatten till dess att bolaget har fått ny ansökan prövad. Svemin delar därför inte regeringens bedömning att det är lämpligt att meddela täktillstånd för en begränsad tid (jämför sid 17). Täktverksamhet är konjunkturberoende och behöver möjlighet att anpassa uttag till efterfrågan och därmed flexibilitet gällande uttag över

tid. Flexibilitet i uttag över tid ger även större möjlighet att anpassa verksamhet gällande storlek på upplag och andra anpassningar för att minska påverkan på naturmiljön.

Tidsutdräkt för nytt tidsbegränsat tillstånd att bryta kalksten

SveMin delar regeringens bedömning att ett produktionsstopp i kalkstensbrottet i Slite med efterföljande cementbrist medför betydande konsekvenser för ett antal branscher och för svensk arbetsmarknad. Åtgärder för att tillgodose väsentliga allmänna intressen är därmed nödvändiga. Det är viktigt att regeringen tillser att de villkor och tidsramar som fastställs i regeringsbeslut möjliggör ett fortsatt upprätthållande av anläggningar och läns-pumpning till dess att bolagets ansökning om nytt miljötillstånd är prövat. Enligt bolagets bedömning (se Cementas remissyttrande över promemorian Anmälningsplikt för att leda bort grundvatten från kalkstenstäckter (dnr M2021/01463)) behöver grundvattenbortledning säkras under en period om cirka tre år för att det ska vara hög sannolikhet att tillståndsfrågan är slutligt avgjord.

Bolaget har även för avsikt att säkra externt producerad kalksten för att fördröja effekter av produktionsbortfall från eget kalkbrott. Även av den anledningen är det viktigt att tiden för det tillstånd som lagförändringarna åsyftar att möjliggöra inte får bli för begränsat i tid. Tvärtom kommer det vara mycket angeläget att möjliggöra flexibilitet knutet till hur befintlig täktverksamhet kan samspela med alternativa försörjningsvägar. Villkor och tidsram för tillståndet bör därmed ställas så att inte en snarlik bristsituation uppstår under kommande år. Försörjning av insatsvara till industriell verksamhet och till annan viktig samhällsuppbyggnad får inte äventyras. Verksamhetsutövaren måste ges reell möjlighet att lämna in en ny tillståndsansökan och få den prövad.

Implementering EU-direktiv i svensk rätt

SveMin konstaterar att här aktuell EU-lagstiftning inte är fullt genomförd i svensk rätt. Ett exempel som synliggörs genom promemorian är Artikel 2.4 MKB-direktivet. Det vore önskvärt och lämpligt om de undantag som direktivet medger inte upphör att gälla vid 2021 års utgång och att de istället införlivas i svensk rätt i linje med EU:s intentioner. Den uppkomna situationen visar att miljölagstiftningen behöver förändras för att fungera bättre i Sverige. En annan förändring som behöver genomföras är att ge regeringen möjlighet att bevilja dispens i artskyddsärenden.

Behov av översyn av myndigheternas och domstolarnas roller

För att de olika prövningsprocesser och tillstånd som nu måste hanteras de kommande åren för att trygga försörjning av kalksten och cement i Sverige och förhindra att en liknande situation uppstår, behöver myndigheternas och domstolarnas roller och funktioner fungera på ett tillfredsställande sätt. Processen för prövning av tillstånd enligt miljöbalken måste vara rättssäker, tidseffektiv och ge utrymme för bedömningar som inkluderar hållbarhet i ett vidare perspektiv. Detta är en förutsättning för att klimatsmarta investeringar ska kunna bli verklighet. SveMin vill understryka att den uppkomna situationen visar på vikten av att se över myndigheternas och domstolarnas ansvar och roller vid tillståndsprövningar, exempelvis domstolarnas utredningsskyldighet men också myndigheternas uppdrag och funktion i prövningarna. Över tid växande utredningskrav och den ensidiga bevisbördan, i kombination med otydliga uppdrag för de myndigheter som deltar som parter i prövningen och utan motsvarande beviskrav, har orsakat ökad tidsutdräkt och oförutsägbarhet av tillståndsprövningar. I den mån myndigheterna har synpunkter på utredningsmaterialet bör de samtidigt ha en skyldighet att precisera eventuella brister och på vilka sätt de kan åtgärdas. Myndigheter behöver också beakta vad som är rimligt och proportionerligt för bolagen att utreda och inte ändra kraven under prövningens gång. Sökanden behöver i ett så tidigt skede som möjligt avgränsa vilket underlagsmaterial som är tillräckligt för prövningen och i den mån ytterligare underlag visar sig behövas bör myndigheterna som anser detta ha ett ansvar att bistå för att läka bristerna. Det är även av yttersta vikt att domstolens naturvetenskapliga ledamöter

har erforderlig expertkompetens i de områden som särskilt behöver bedömas i respektive prövning. Vidare bör det vara möjligt att i högre grad göra avvägningar mellan olika intressen för att säkerställa att samhällsviktig verksamhet kan bedrivas i landet. Det förslag som nu remitterats är inget annat än akut delåtgärd för den nu uppkomna situationen som inte förhindrar framtida liknande situationer.

Stockholm, datum som ovan.

Maria Sunér
VD Svemin

Katarina P Nilsson
Fil.dr berggrundsgeologi

Kristina Branteryd
Miljöansvarig Svemin